

Mózes Huba

Dsida Jenő és a marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Társaság*

Erdély első irodalmi egyesülete, a marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Társaság 1876-ban alakult meg és vette fel az 1875-ben elhunyt jeles regény- és közíró nevét. A társaság 1948-ig, amikor hatalmi szóval véget vetettek működésének, számos felolvasóülést szervezett. Különösen gazdag volt a tevékenysége 1928-tól kezdve, Sényi László főtitkársága és Kemény János elnöksége idején. Ekkor fogadta tagjai sorába Dsida Jenőt, az ígéretes tehetségű fiatal költő-szerkesztőt is, aki néhány hónapja Abafáján házitanítószkodott.

Dsida 1929. február 4-i, szüleinek írott levelében számolt be arról, hogy éppen egy százsrégényi műsoros esten való szereplést utasított vissza, amikor megérkezett Sényi László meghívólevele a Kemény Zsigmond Társaság 1929. március 3-i rendezvényére. Az ifjú költő 1929. február 8-i válaszában köszönte meg a meghívást, és 1929. február 19-i újabb levelében tájékoztatta Sényit a rendezvényen felolvasandó verseiről: „*a legsúlyosabb kérdés (...) a verscímek megírása (...), ui. kézirataim jelenleg Kolozsvárt vannak, huszonhatodika táján utazom értük (egyetemi vizsgával egybekötve), de a meglevő, kiadatlan, Kolozsvárt leledző verseimnek sincs címük. Egyszóval se vers, se cím. Mindamellett, ha a rend így követeli, megpróbálok néhány címet ideírni, valószínűleg verset is fogok hozzájuk lelni a kézirataim között, de hogy halálos következetességgel és szigorral ragaszkodni is tudok a címekhez, nem merem megígérni. Mondjuk pl. Alázat, Lugast építettem, Ilyen magasban..., Az ország. Azért írok négy címet, mert mindegyik vers 10-12 soros, s az egész legfeljebb két és fél percig tart összesen.*”

A nyomtatott meghívó szerint az 1929. március 3-i rendezvény műsorrendje a következő: Kemény János: *Elnöki megnyitó*. – Székely Jenő (mint vendég): *Áldozat* (novella). – Szentimrei Jenő: *Versek* (székfoglaló). – Bánffy Miklós: *Szabadelőadás* (székfoglaló). – Dsida Jenő: *Versek* (székfoglaló). – Ferenczy Zsizi Rimszkij-Korszakov-dalokat énekel dr. Láni Oszkár zongorakíséretével. (Az orosz szövegeket magyarra Szentimrei Jenő ültette át.) – R. Berde Mária alelnök: *Zárszó*.

Kemény János elnöki megnyitójában bejelenti, hogy a társaság titkos szavazással rendes tagjává választotta a többi közt Bánffy Miklóst, Dsida Jenőt és Bornemissza Elemérné Szilvássy Karolát. Érdekességként említeném, hogy a rendezvényen székfoglalóval vendégül látott Bánffy Miklós eredetileg 1914-től, Szentimrei Jenő pedig 1926-tól tagja a Kemény Zsigmond Társaságnak.

A Dsida Jenő előadta versek közül az *Alázat* rövidesen megjelenik a *Brassói Lapok* 1929. március 24-i számában. Az *Ilyen magasban...* a Szemlér Ferenc szerkesztette *Versek* (1966), a *Lugast építettem* pedig a Csiszér Alajos közreadta *Légy már legenda* (1997) című Dsida-kötetben olvasható első ízben. Az *Alázat*nak az utóbbi kötetben csonka szövegét a Láng

* A társaság nevadója, Kemény Zsigmondra emlékezve, születésének bicentenáriumán.

Gusztáv és Urbán László gondozta Dsida Jenő *Összegyűjtött versei* (2011) című gyűjtemény állítja helyre.

Frissen szerzett élményeiről Dsida 1929. március 4-i levelében számol be az otthoniaknak. A Kemény Zsigmond Társaság rendezvényének, mint írja, „*pazarul elegáns vendégei voltak (...), s ami fő, az egész közönség állandó törzsvendég (...)* Legmodernebb verseimnek volt – jegyzi meg tréfásan – a legdühögőbb hatása. Tízperces tapsorkán. Berde Mária külön üdvözlő szavakat mondott hozzám (...)”

Sényi László a *Székelyföld* 1929. március 5-i számában aláíratlan szerkesztőségi cikkben számol be a rendezvényről, s az ott valószínűleg el nem hangzott *Tükröt keresek* című verset (amely a *Légy már legenda* kötetben *Isten szeret* címen olvasható) Dsida „*sajátos hangú lyrájának tipikus példájaként*” idézi.

A rendezvényen elmondottak közül a „legmodernebb” jelző talán a *Lugast építettem* című Dsida-versre illik leginkább:

Elmúlt idők árnya siklik a földre. / A babonák nagy szárnya suhog. / (...) / Az üstökösök országa zenél / mindenütt. Hátul a kertben lugast / építtem: nyirkos lombja mögött / a holtak lelkei szólnak azokkal, / akik ezután fognak megszületni.

Megjegyezném, persze, hogy az idézett vers Dsida költészetének viszonylatában is csak az idősíkokat egymásba csúsztató, az időt időtlenségbe átjászó fogalmazása folytán tekinthető modernnek.

A költő kapcsolata a marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Társasággal a továbbiakban sem szakad meg.

1931. május 17-én az *Erdélyi Fiatalok* című folyóirat munkatársaként szerepel a társaság rendezvényén. Kemény János elnöki megnyitóját, László Dezső és Szilágyi Olivér előadását, valamint Jancsó Béla Kemény Zsigmond-esszéjét követően ez alkalommal is saját verseit olvassa fel.

1932. november 20-án a *Pásztortűz* című folyóirat munkatársaként várják Marosvásárhelyre. Fellépésére azonban nem kerül sor, mert – amint *Fölfedezem Moldovát* című riportjában írja – Moldovából, ahol katonai szolgálat alóli mentesítését intézi, csak 1932. november 21-én indulhat haza.

1934. április 8-án – a többi közt Szemlér Ferenc *Búcsú az ifjúságtól* című kötetében olvashatunk erről – Dsida a Marosvásárhelyen fellépő Kosztolányi Dezső környezetében tűnik fel, mint az ünnepeelt költő és prózaíró ifjú rajongója.

1935 októberében a Kemény Zsigmond Társaság Babits Mihályt, a *Nyugat* nagy költő-nemzedékének másik tagját is vendégül kívánja látni. Az ő erdélyi látogatását azonban a román hatóságok megakadályozzák. A méltatlan eljárás ellen Dsida a *Keleti Újság* 1935. október 11-i számában *Hídverés vagy hídrombolás* címen tiltakozik. Cikkét a *Nyugat* is átveszi.

Dsida Jenő korai halála után csaknem négy évvel, 1942. április 11-én, a Kemény Zsigmond Társaság Budapesten, a Zeneművészeti Főiskola nagytermében mutatkozik be. A rendezvényen, amelyet a rádió is közvetít, Dsida Jenő *Krisztus* című költeménye is elhangzik, Jancsó Adrienne előadásában.

Végezetül két antológiát említenék: 1930-ból az *Ünnepi könyvet* és 1942-ből az *Erdélyi Hirmondókat*. Mind a kettőt a Kemény Zsigmond Társaság adta ki, és Dsida Jenő mind a kettőben szerepel. Az elsőt *Olyan egyszerű, Megdicsőülés* és *Purgatórium*, a másodikban *Krisztus* című versével. Dsida verseinek későbbi kiadásaiban a *Megdicsőülés* címváltozata: *Kezemben tartom a szívedet*.